

Berezowski, Stanisław

Prof. dr Jan Olaf Chmielewski : (wspomnienie pośmiertne)

Notatki Płockie 20/1-80, 63-64

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

za Zasługi dla Województwa Warszawskiego — 1974, Nagrodą Artystyczną Województwa Warszawskiego — 1971 i wielu innymi za pełnione funkcje społeczne.

Współpraca Aleksandra Sewruka z Płockiem sięga czasu, gdy na polach Białej Nowej powstawały pierwsze widome znaki przemysłowego przeznaczenia miasta.

Kończył się wtedy III Festiwal Teatrów Polski Północnej w Toruniu, na którym Aleksander Sewruk otrzymał nagrodę za kreację aktorską roli Osborne'a w „Kresie wędrówki” R. G. Sheriffa.

W upalną niedzielę 18 czerwca 1961 roku właśnie rolą Osborne'a w „Kresie wędrówki” zainaugurował w sali kina „Przedwiośnie”, trwającą do ostatnich dni swojego życia, artystyczną pracę dla miasta.

Rozumiał ją i spełniał rzetelnie, z powagą, szacunkiem dla publiczności ze szczerą sympatią dla ludzi budujących polską petrochemię. Gdy zawodziły przyrzeczenia dyrekcji teatrów warszawskich odnośnie obsługi teatralnej Płocka, Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie, którym do jesieni 1969 roku kierował Aleksander Sewruk, systematycznie przyjeżdżał, dając swoje przedstawienia, dla starszej publiczności i specjalne dla dzieci i młodzieży. Dzięki bezinteresownej pomocy technicznej służby olsztyńskiego Teatru, w radykalny sposób poprawiono warunki sceniczne nieszczęsnej sali Kina „Przedwiośnie”. Wdzięczne miasto nadało Aleksan-

drowi Sewrukowi mocą Uchwały nr XLIII/179/65 Prezydium Miejskiej Rady Narodowej z dnia 18 grudnia 1965 r. medal pamiątkowy wybity z okazji XX rocznicy wyzwolenia i 1000-lecia m. Płocka „Za zasługi dla rozwoju Płocka w latach 1945—1965”. A potem, gdy przyszło mu kierować Teatrem Ziemi Mazowieckiej wielki wkładał wysiłek w to, aby przełamać nawarstwione latami uprzedzenia płockiej publiczności do tego teatru.

Płock był mu zawsze bliski. Wiązał swoje teatralne plany z tym miastem. Wysoko sobie cenił każdą opinię pochodzącą od jego mieszkańców, widzów, czy też potencjalnych widzów teatralnych. Jak bardzo kochał teatr, jak bardzo kochał to miasto młodzieńczych, scenicznych zrywów Wincentego Rapackiego, niech świadczy fakt niekłamanej i szczerzej radości z faktu zorganizowania stałego Teatru Płockiego, mimo posiadania odmiennej koncepcji, innego spojrzenia na ten problem.

Aleksander Sewruk ostatni raz wystąpił przed płocką publicznością w roli Sansona w „Oskarżycielu publicznym” F. Hochwäldera. Był to czwartek 14 listopada 1974 roku. Za dni dziewięć już nie żył.

W Alei Zasłużonych Cmentarza Powązkowskiego w Warszawie w dniu 27 listopada 1974 roku przedstawiciel SPATiF, Aleksander Gęzowski płockim słowem strof „Mazowsza” Władysława Broniewskiego zęgnął Kolegę-Artystę i Człowieka, po którym zał serdeczny pozostał.

STANISŁAW BEREZOWSKI

PROF. DR JAN OLAF CHMIELEWSKI

(wspomnienie pośmiertne)

Dnia 1 grudnia 1974 roku odszedł od nas w daleki, bezpowrotny rejs Jan Olaf Chmielewski, czołowy planista przestrzenny naszego kraju — autor wielu koncepcji struktur terytorialnych, związanych z Mazowszem i nie tylko z tym regionem. Był to człowiek wielkiej skali, szlachetnego serca, uczony i twórca jednej z najpoważniejszych polskich szkół myślenia wieloprzestrzennego.

Urodzony w roku 1895, należał w okresie międzywojennym do nielicznego jeszcze wówczas w Polsce grona planistów. Zaraz po wojnie był organizatorem prac urbanistycznych w Biurze Odbudowy Stolicy i kierownikiem projektowania w Głównym Urzędzie Planowania Przestrzennego. Następnie jako profesor Politechniki Warszawskiej stworzył poważne studium planowania przestrzennego, przez które przeszło liczne grono studentów, jego uczniów. Był znanym i wysoko cenionym ekspertem, członkiem wielu rad naukowych itp.

Twórcza działalność prof. Chmielewskiego była związana z planowaniem w regionie Mazowsza już od pierwszych lat kariery intelektualnej, aż do ostatniego okresu jego aktywności. Trzeba pamiętać, że on to właśnie był jednym z pierwszych autorów i chyba najusilniejszym propagatorem koncepcji przestrzennej Warszawskiego Zespołu Miejskiego, zespołu obejmującego nie tylko obszar administracyjny miasta, ale i rozległy teren jego strefy podmiejskiej — zespołu stanowiącego zwartą jedność funkcjonalną.

Dwie daty są tu najbardziej znamienne:

- 1) Rok 1935 ogłoszenie wspólnie z Sz. Syrku-sem koncepcji „Warszawy funkcjonalnej” w Biuletynie SARP nr 8 jako jednej ze swych pierwszych publikacji;
- 2) Rok 1969 opublikowanie (wspólnie z piszącym te słowa) opinii o planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Warszawskiego Zespołu Miejskiego zamieszczono-

Jan Olaf Chmielewski, Krywnica 1959 r.

foto: Stanisław Berezowski

nej w „Studiach i Materiałach” (zesz. I) Rady Naukowej Ekonomiczno-Technicznej przy ówczesnym Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie.

Szczególnie ta ostatnia pozycja świadczy o tym, że twórcza koncepcja prof. Chmielewskiego ma nie tylko swoje poważne znaczenie historyczne. Do ostatnich chwil swego czynnego życia, a był On przez wiele lat bardzo aktywnym członkiem powyższej Rady Naukowej, koncepcja tego zespołu miejskiego tkwiła u podstaw wielu opracowań planistycznych, ekspertyz czy innych różnych opinii rzeczoznawców. Między innymi należy przypomnieć, że „Zasady rozwoju regionu warszawskiego w okresie 1966—1985”, opracowane przez warszawską Pracownię Planów Regionalnych, uwzględniały jako osobną jednostkę przestrzenną nie tylko pięć podregionów planowania, ale również Warszawski Zespół Miejski, choć terytorialnie w nieco zawężonych rozmiarach.

Również i obecnie w Planie Krajowym wprowadzona koncepcja rozwojowych aglomeracji wielkomiejskich stanowi rozszerzone zastosowanie pojęcia funkcjonalnego zespołu miejskiego także i w odniesieniu do wszystkich innych wielkich miast w Polsce. Jest to zatem dalsze twórcze rozwinięcie tej idei wiodącej w planowaniu rozwoju miast, regionów i całego kraju, której niezłomnym pionierem przez wiele lat swego życia był prof. Chmielewski.

Na Mazowszu interesowało Go również zagospodarowanie Wisły i Bugu. Nie obce Mu były problemy rozwoju Płocka, a zwłaszcza jego różnorodne powiązania z Wisłą.

W Płocku byłem z prof. Chmielewskim, co najmniej dwa razy. Raz gdy na świeżym ścierniku żyta, w miejscu dzisiejszego kombinatu petrochemicznego wiercono pierwszą studnię i stawiano płoty. Prof. Chmielewski miał inną opinię na temat lokalizacji tego kombinatu.

Widział go raczej po lewej stronie Wisły w ramach uprzemysłowionego Radziwia. Widział tu również poważny węzeł transportu z linią kolejową biegnącą także po tej stronie rzeki z Sochaczewa przez Radziwie do Włocławka.

Skoro jednak wyznaczona została inna lokalizacja tego wielkiego przedsięwzięcia, to zastanawiał się On nad opracowaniem jej jak najlepszego wariantu i możliwie korzystnego układu szczegółów przestrzennych. W tym celu przyjechaliśmy z grupą ekspertów na teren kombinatu po raz drugi, gdy wychodził on dopiero z fundamentów, z ziemi, gdy powstawała jego naziemna infrastruktura. Puste jeszcze pole przecinała szachownica betonowych ulic.

I wówczas prof. Chmielewski rzucił pytanie: „Dlaczego aż tak duży teren?” Wszelako o kombinacie mówiła nam więcej jego makietka pokazana w prowizorycznym baraku opodal głównego wjazdu. Analizowaliśmy jej szczegóły i wtedy rzucił On następne pytanie godne odnotowania: „A gdzie jest port kombinatu? Jakże będą jego powiązania z żeglugą?” Na to przewodnik nasz, dość tymi pytaniami zaskoczony odpowiedział, że: „port nie jest przewidziany, bo przecież mamy ropociąg, kolej, samochody”. A przecież Wisła była od samego początku jednym z głównych czynników tej właśnie lokalizacji.

W innych częściach Polski prof. Chmielewski interesował się przede wszystkim górami. Miał swoją bardzo oryginalną koncepcję planu przestrzennego Tatr Polskich i Słowackich oraz Podhala (w szczególności pasmo Witów—Bukowina). Studiował przyszły układ komunikacyjny i gospodarki wodnej całych Karpat Polskich. W ostatnich latach swych prac wniósł On wiele twórczych myśli planistycznych do problemów zagospodarowania uzdrowisk i parków narodowych, jak na przykład ich „otuliny”, jako dodatkowego obszaru o częściowej ochronie.

Jaki widać z powyższego prof. Chmielewski wykazywał wieloletnie zainteresowania paroma kluczowymi problemami właściwych planów przestrzennych regionów, które w strukturze przestrzennej kraju posiadają kapitalne znaczenie. Regiony te nie tylko pasjonowały Go intelektualnie. Był on z nimi związany uczuciowo, przeżywał osobiście ich trudności i niepowodzenia oraz sukcesy i osiągnięcia. Angażował się również w serdeczne więzy ze swymi licznymi przyjaciółmi i współpracownikami. Umiał zarażać ich swą pasją, zainteresowaniem i zaangażowaniem w pracy planistycznej dla przyszłego dobra mieszkańców wielu regionów Polski.

Przeto dziś — gdy jako przez całe swe życie czynny turysta, krajoznawca i żeglarz — odpłynął w daleki, bezpowrotny rejs, pozostawił nam wielki i bogaty „park narodowy” swych światłych idei i koncepcji przestrzennych. Park ten okala jakby otuliną dalsza praca kontynuacyjna wielu Jego przyjaciół.

